

Tuntisuunnitelma: Suosittelualgoritmit

Suunnitellut luokka-asteet: 9.lk ja lukio.

Oppimistavoitteet:

- tiedostaa, että hakukoneet, sosiaalinen media ja sisältöalustat käyttävät usein algoritmeja, jotta ne voivat tuottaa vastauksia ja näyttää sisältöä, jotka on mukautettu tietyn käyttäjän mieltymyksiin tai määräytyvät niiden mukaan.
- tiedostaa, että hakukoneet, sosiaalinen media ja sisältöalustat käyttävät usein tekoälyalgoritmeja luodakseen vastauksia, jotka on mukautettu yksittäiselle käyttäjälle. Tätä kutsutaan usein ”personoinniksi”.
- tiedostaa, että ihmisiä profiloidaan digitaalisten palvelujen keräämän datan perusteella ja että tätä dataa voidaan käyttää eri tarkoituksiin.
- ymmärtää digitaalisissa palveluissa tapahtuvaa vaikuttamista ihmisen käyttäytymiseen esim. mikrotargetoinnin avulla.
- ymmärtää digitaalisissa palveluissa tapahtuvan vaikuttamisen kaupallisia ja poliittisia motiiveja.
- on tietoinen siitä, että monet internetin ja matkapuhelinten sovelluksista keräävät ja käsittelevät tietoja (henkilötietoja, käyttötottumuksia koskevia tietoja ja taustatietoja) käyttäjän katselemien ja hakemien tietojen perusteella. Tämän tarkoituksena on esimerkiksi seurata ihmisten toimintaa verkossa (esim. sosiaalisen median klikkaukset, Google-haut) ja verkon ulkopuolella (esim. päivittäiset askelmäärät, julkisen liikenteen käyttökerrat).

Taustatietoa opettajalle:

Erilaiset suosittelualgoritmit ohjaavat sisältöjen näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa ja hakukoneissa. Kasvavissa määrin se, mitä ylipäätään näemme internetissä on erilaisten algoritmien ohjaamaa. Algoritmit toimivat pitkälti sen pohjalta, minkälaista dataa käyttäjä on (yleensä huomaamattaan) luovuttanut klikkailemalla.

Oppituntiaktiviteetin tarkoitus on auttaa oppilaita ajattelemaan kriittisesti, kuinka näkymättömissä olevat algoritmit vaikuttavat heidän saamiinsa käsityksiin, sekä harkitsemaan tarkemmin sitä, minkälaista tietoa itsestään luovuttavat.

Tuntisuunnitelma:

1. Katsotaan yhdessä video ”Tiedosta suosittelualgoritmit”
 Tiedosta - tekoälyalgoritmit: Digitaalinen informaatiolukutaito nuorille (6min) ja/tai Faktabaarin [TikTok-video](#) aiheesta (3min)
2. Opettaja esittelee TikToken suosittelualgoritmia esim. hyödyntäen Harto Pönkän havainnollistusta:
(5min)

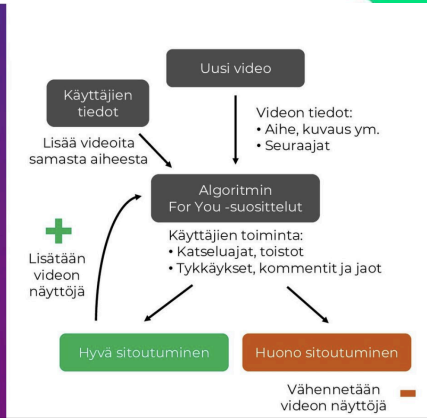

Sosiaalisen median katsaus 02/2024

34

TikTokin algoritmi

- TikTokin For You -videosuositukset on räätälöity käyttäjän datan perusteella.
- Algoritmi tunnistaa käyttäjän **kiinnostuksen kohteet ja mieltymykset** datan avulla:
 - Toiminta:** videoiden katselajat, tykkäykset, kommentit, suosikit, jaot, seuratut tunnukset
 - Videoiden tiedot:** sisältö, kuvaus, aiheet, äänet
 - Laite ja asetukset:** kieli, maa, laitteen tiedot
- Algoritmi pyrkii laajentamaan käyttäjän profiilia näyttämällä sisältöjä uusista aiheista.
- Käyttäjä voi kertoa sovellukselle, mistä tekijöistä, musiikeista ja videoista ei pidä
- Spämmisisältöjä näytetään vähemmän

- Oppilaat jaetaan 3-5 hengen pienryhmiin keskustelemaan alla olevista kysymyksistä. Kysymysten välillä pienryhmät kertovat koko muulle luokalle omista havainnoistaan ja näkemyksistään. Keskusteluun on hyvä käyttää n. 5-10 minuuttia / kysymys. (20-25min) Kysymykset:
 - Mitä tietoa uskot, että yleisimmin käyttämilläsi sosiaalisen median alustoilla on sinusta? Miten tämä tieto saattaa vaikuttaa sosiaalisen median näkymääsi?
 - Millä tavalla on itse huomannut, että suositelualgoritmit ovat tarjonneet sisältöä jollain epäilyttävällä tai itseä kummastuttavalla tavalla?
 - Millä tavoin algoritmeja voi käyttää harhaanjohtamiseen tai ohjailuun? Mistä tällaisen “vinouman” voi huomata?
 - Kuinka itse voi torjua tai ehkäistä tällaista huomaamatonta ohjailua?
- Kerätään ryhmien päähuomioita taululle tai esim. Padletille.
- Lopuksi yhteenveto

Lisälukemista:

Harto Pönkä (2022) Algoritmitietoisuus – tekoälyn luomat haasteet, Digitaalinen informaatiolukutaito-opas.

